

PROŠLOST

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 58
Godina XXIX
Novembar, 2024.
[str. 101-110]

© Monos 2024

Mustafa Kamarić – “Gajretov pitomac”

Dr.sc. Nadir Dacić

Gračanički kraj je davao istaknute ličnosti u mnogim oblicima ljudske djelatnosti. Dao je veliki broj obrazovanih ljudi koji su se isticali znanjem, ugledom, humanitarnim radom, itd. Na taj način doprinosili su da se Gračanica sa svim svojim specifičnostima cijeni na širim prostorima. Jedna od takvih ličnosti rođena početka XX vijeka, koja je uživala ogroman ugled i ostavila veliki trag je Mustafa Kamarić, o čijem znanju i zalaganju za nauku i obrazovanje, dobrotvorstvu i darežljivosti, uspomenu čuvaju, prenoseći je na druge, mnogi pojednici koji su imali sreću da jednog ovakvog čovjeka vide, budu u njegovom prisustvu i od njega uče i primaju pouku. U ovom radu riječ je upravo o njemu, s posebnim osvrtom na njegovo školovanje i boravak u Beogradu. Traganje za dokumentarnom i materijalnom građom o Mustafi Kamariću iziskivalo je dosta vremena i truda. Rezultat tog napora su sljedeći podaci do kojih je autor došao.

Ključne riječi: Gračanica, Mustafa Kamarić, Beogradski Gajret Osman Đikić, pitomac, Univerzitet u Beogradu, nagrada.

Mustafa Kamarić rođen je 7. aprila 1906. godine u Gračanici u Bosni i Hercegovini. Osnovnu školu završio je u rodnom gradu, Šerijatsku gimnaziju u Sarajevu 1927., a Pravni fakultet 1932. godine u Beogradu. Doktorat pravnih nauka stekao je u Zagrebu, a 1967. godine izabran za dopisnog člana Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Bio je jedan od najboljih studenata. Kamarić se istakao ne samo kao odličan student već i izuzetnim sposobnostima, kada je na anonimnim konkursima na Univerzitetu dobio dvije nagrade. Prvi put je 1930. godine osvojio nagradu Saveza nabavljачkih zadruga državnih službenika za temu *Proizvođačke i prerađivačke zadruge u Jugoslaviji*. Dvije godine kasnije

Бр. Гл. сп. 160 Бр. Дос. ....

Студент права Камарић Мустафа

рођен..... у Француски

....., положио испит зрелости.....

становоу у Дону од 1. х. 1919

до..... и плаћао за своје надржавање..... 50 динара месечно,

дипломирао прав. фак. у Београду

Kartica Mustafe Kamarića sa podacima o studiranju i boravku u Domu Beogradskog gajreta Osman Đikić

postigao je još veći uspjeh, kad je osvojio najveću nagradu Univerziteta za opsežnu i stručnu studiju iz trgovačkog prava – *Društvo sa ograničenom odgovornošću*. Za vrijeme studiranja u Beogradu bio je pitomac 'Beogradskog Gajreta'. Poslije studija u Beogradu Glavni odbor *Gajreta* šalje ga na specijalističke studije u Kairo. Bio je angažovan u radu udruženja i mnogih građanskih, humanih i nacionalnih korporacija. Duže vremena bio je predsjednik Udruženja studenata iz Bosne i Hercegovine *Petar Kočić*. Srađivao je u Akademskoj sekciji Jadranske straže, čiji je funkcioner ostao do kraja života. Bio je angažovan i u radu studentskog odbora *Crvenog krsta*, *Trežvenosti* i dr. Bio je predsjednik Narodne biblioteke u Gračanici koja od 1974. godine nosi ime po njemu. Vraćajući se sa

službenog puta iz Francuske, izgubio je život zajedno sa suprugom u tragičnom saobraćajnom udesu 6. novembra 1973. godine kod Insbruka u Austriji.

Za vrijeme studiranja u Beogradu bio je pitomac 'Beogradskog Gajreta' Osman Đikić. Na Pravnom fakultetu u Beogradu, Kamarić se istakao ne samo kao odličan student, već i izuzetnim sposobnostima, kada je na anonimnim konkursima na Univerzitetu nekoliko puta nagrađivan. Naime, svake godine Beogradski univerzitet je dijelio svojim studentima nagrade za najbolje izrađene naučne radove (temate). Te nagrade davale su se iz fondova i poklona raznih ustanova i dobrotvora – dobrih ljudi, da bi se na taj način dalo podstreka akademskoj omladini za njeno naučno usavršavanje i što bolje spremanje za budući poziv i rad u narodu. Pitomci 'Beogradskog Gajreta' redovno su učestvovali svojim naučnim radovima na tim konkursima i vrlo često bili među nagrađenima, kao što je to bilo i 1924. godine, kada je Univerzitetski senat nagradio sljedeće Gajretove pitomce:

- Hajrudin Smajilagić, student prava, iz Aginog sela, sreza Banjalučkog. Dobio je nagradu od 1.000 dinara iz Fonda poč. Marka Stojanovića, za rad *Stav Živojina Perića u tumačenju prava*. Osim toga, ovaj student je dobitnik nagrade od 1.000 dinara iz zadužbine Luke Čelovića – Trebinca, jer je s odličnim uspjehom položio ispit iz Međunarodnog javnog prava.

- Sulejman M. Šehagić, student filozofije, nagrađen je sa 1.250 dinara iz fonda poč. Roksande, supruge Milana

У.:

Успех Гајретових питомаца

Успех Гајретова рада постаје svakим даном уочљивији. Поред свог рада на културном подизању нашег елемента, како је познато, Гајрет своју главну бригу посвећује ваљаном одгоју омладине у својим интернатима. Ова његова омладина брала

права; Сафет А. Бурина, студ. фил.; и Вејсил Хаџибеговић, студ. права.

Г. Мустафа Камарић, из Грачанице, студ. права, добио је прву награду Савеза набављачких задруга државних чиновника у Београду, за нај-

Вејсил Хаџибеговић

Сафет Бурина

Мустафа Камарић

је признања својим способностима и ван граница своје уже средине. Успех Гајретових питомаца у Београду и Шумадији 1928. године, њихова турнеја по Војводини исте године, као и по Јужној Србији 1929. год. посведочили су да наша омладина носи у себи драгоцене квалитете које, ваљаним и истрајним радом, могу да дају изврсне плодове.

И ове године, о Светосавској прослави на Београдском Универзитету, тројица питомаца Београдског Гајрета »Осман Ђикић«, однели су награде за своје темате и то: Г. г. Мустафа Камарић, студ.

бољу обраду једног од најактуелнијих наших привредних проблема. Награђена радња носи наслов: »Произвођачке и прерађивачке задруге у нашој земљи«. Рад г. Мустафе Камарића је и по својој величини и по саставу, као и по исцрпности надмашио све остале поднете теме ове врсте.

Најбољи доказ од колике је вредности овај рад г. М. Камарића је тај, што је Савез набављачких задруга држ. чиновника одлучно да га штампа као посебну књигу. То ће, уједно, бити прва књига у нашој задружној литератури која ће као специ-

53

Informacija o uspjehu Gajretovih pitomaca, među kojima je i Mustafa Kamarić, objavljena je u listu Gajret

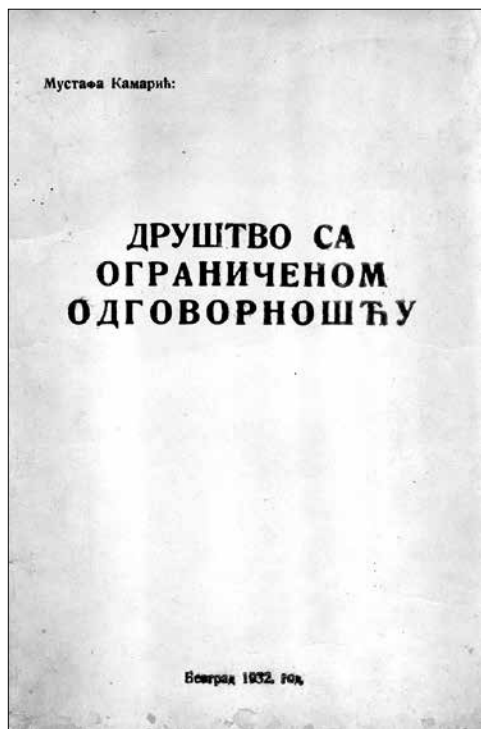
Dragojlovića, inženjera iz Beograda, za rad *Novopazarski sandžak i njegovo stanovništvo u prošlosti*.

- Hajrudin Rebac, student filozofije iz Mostara, dobitnik je nagrade od 500 dinara iz fonda Perside Andrić i Stane Šljivić, za rad *Lavoazijevo djelo na bioenergetici*.

Pitomci 'Beogradskog Gajreta' redovno su dobijali i Svetosavske nagrade. Tako su na Svetosavskoj proslavi 1930. godine univerzitetsku nagradu dobila trojica pitomaca 'Beogradskog Gajreta' za svoje temate, i to: Mustafa Kamarić i

Vejsil Hadžibegić, studenti prava, i Safet Burina, student filozofije.

Mustafa Kamarić iz Gračanice, student prava, također je dobio prvu nagradu „Saveza nabavljачких задруга државних чиновника“ у Београду за најbolju обраду једног од најактуелнијих tadaшњих привредних проблема. Награђени рад носи наслов *Произвођачке и прерађивачке задруге у нашој земљи*. За поменути рад Mustafe Kamarića се каже „да је и по својој величини и по саставу, као и по исцрпности надмашио све остале поднешене темате ове врсте. Најbolji доказ од колике је вредности овај рад Mustafe

Za rad *Društvo sa ograničenom odgovornošću*, Mustafa Kamarić je nagrađen najvećom nagradom na Univerzitetu u Beogradu. Rad je nakon toga štampan u vidu knjige. Naslovna strana

Kamarića je taj, što je Savez nabavljačkih zadruga državnih činovnika odlučio da ga štampa kao posebnu knjigu. To će ujedno biti prva knjiga u našoj zadružnoj literaturi koja će kao specijalna studija iscrpno tretirati pitanje proizvođačkih i prerađivačkih zadruga u Jugoslaviji. Drago nam je da možemo istaknuti da Mustafu Kamarića poznajemo i kao vrlo vrijednog prosvjetnog i socijalnog radnika-omladinca. On je osnivač i već tri godine predsjednik Narodne biblioteke u Gračanici, koja je poznata kao jedna od najaktivnijih prosvjetnih institucija u

tom mjestu. Zatim, u Beogradu je predsjednik Socijalne sekcije studentskog Doma „Beogradskog Gajreta“, kao i potpredsjednik Udruženja studenata iz Bosne i Hercegovine na Univerzitetu u Beogradu”.¹

Na Svetosavskoj proslavi Beogradskog univerziteta 27. januara 1932. godine nagrađeni su sljedeći *Gajretovi* pitomci – studenti Beogradskog univerziteta:

1. Mustafa Kamarić, student prava iz Gračanice, dobitnik je najveće nagrade od 3000 dinara, koja je dodijeljena na ovogodišnjoj proslavi Savindana na Univerzitetu u Beogradu. Primio je i nagradu fabrike šećera u V. Bečkereku a za temat *Društvo sa ograničenom odgovornošću, de lege lata i de lege e enda*.

2. Hajrudin Bujukalić, student šumarstva iz Kozluka, nagrađen je sa 1500 dinara od strane Saveza nabavljačkih zadruga državnih službenika, za temat *Poljoprivredne proizvođačke zadruge u Jugoslaviji*.

3. Fehim Balić, student filozofije iz Livna, primio je nagradu od 1.000 dinara, koju mu je dodijelila fabrika šećera u V. Bečkereku, za temat *Stočarstvo na Troglavu*.

U ocjeni temata Mustafe Kamarića za koji je nagrađen, od strane profesora Velizara Mitrovića, redovnog profesora na Pravnom fakultetu u Beogradu, na osnovu koje je Savet Pravnog fakulteta donio odluku da se Kamariću dodijeli najveća nagrada, pored ostalog stoji: „U prvom delu pisac je izložio istoriju postanka ovog društva i njegove karakterne

1 „Gajret“, XI godište, 1930, 53, 54.

crte. U ovom inače vrlo dobrom izlaganju pisac je učinio samo jednu omašku što to društvo smatra za originalno nemačko, dok je ono rađeno po ugledu na engleski „limited”. U svom drugom delu pisac vrlo pismeno izlaže načela ustrojstva ovog društva u našim pokrajinama Sloveniji i Dalmaciji, gde se zateklo od Austrije, a u trećem delu kritički i komparativno izlaže projektovane odredbe našeg budućeg zajedničkog Trgovačkog zakonika o ovome društvu. Celokupna obrada pokazuje, da je pisac ozbiljno ušao u sve tančine ustrojstva ovog društva trgovačkog, da nije žalio truda, te je pokazao da ima sposobnosti za veoma stručnu obradu ove teme”.

Kamarić je bio jedan od potpisnika Rezolucije muslimanske studentske omladine na Beogradskom univerzitetu od 8. aprila 1931. godine. Ova Rezolucija je bila reakcija u znak nezadovoljstva studenata muslimana Beogradskog univerziteta, naročito bivših pitomaca Državne Šerijatske gimnazije povodom zaključaka Ulema-medžlisa i Vakufskog vijeća u Sarajevu. Naime, njihov zaključak je bio da se ova puna Gimnazija pretvori u 2 medrese, dvije niže gimnazije sa po 4 razreda. Osim Mustafe Kamarića, Rezoluciju su potpisali i Bekir Omersoftić, student prava, Husein Maglajlija, student prava, Mustafa Puzić, student prava i Hajrudin Bujukalić, student šumarstva.

Pomenuta Rezolucija muslimanske studentske omladine na Beogradskom univerzitetu objavljena je u listu *Gajret*, god. XII, br. 8, 16. april 1931. str. 212, 213.

Mustafa Kamarić je diplomirao 1932. godine na Pravnom fakultetu u Beogradu a vijest o njegovom diplomiranju objavljena je u listu *Gajret* br. 6-7, od 16. aprila 1932. godine pod nazivom: **Jedan Gajretov uspjeh**. U tekstu se kaže: „Ovih dana je na pravnom fakultetu univerziteta u Beogradu diplomirao Mustafa Kamarić iz Gračanice. Mustafa Kamarić se istakao ne samo kao odličan student u svojim redovnim studijama, nego je postigao zaista zavidan uspjeh, kad je svojom vrijednošću i spremom na anonimnim konkursima na univerzitetu zadobio dvije prve nagrade. Prvi put je nagrađen u 1930. godini Prvom nagradom Saveza Nabavljачkih zadruga državnih službenika za temat: „Proizvođačke i pre-rađivačke zadruge u Jugoslaviji”.

Ove godine je uspjeh Kamarića još veći i naročito zavidan, jer je uspio da odnese najveću nagradu na univerzitetu, a za opsežnu i vrlo stručnu studiju iz trgovačkog prava: „Društvo sa ograničenom odgovornošću de lege lata i de lege ferenda”. Stoga nas ovako markantan uspjeh Kamarića na univerzitetu, a naročito kao pitomca Beogradskog Gajreta Osman Đikić, neobično raduje.

Mustafa Kamarić, koji je svršio Šerijatsku gimnaziju sa odličnim uspjehom i koji se na univerzitetu istakao među prvim i najboljim studentima uzimao je vrlo vidna učešća i u akademskim udruženjima i mnogim građanskim, humanim i nacionalnim korporacijama. Dulje vrijeme je fungirao kao predsjednik udruženja studenata iz Bosne i Hercegovine „Petar Kočić”. Sarađivao

je mnogo u akademskoj sekciji Jadranske straže, čiji je funkcioner ostao sve do posljednjih dana. Zatim je uzimao učešća u studentskim odborima *Crvenog Krsta*, *Trezvenosti*, itd., dok, međutim, već nekoliko godina vrši dužnost predsjednika Narodne biblioteke u Gračanici, koja se danas smatra kao najjača prosvjetna ustanova lokalnog karaktera u čitavom kraju.

Jedna stvar nas naročito raduje, a to je da Kamarić, kao pitomac Gajreta, u toku mjeseca aprila odlazi u Kairo na specijalizaciju u teološko-šerijatsko-pravnim naukama.

Glavni odbor Gajreta u Sarajevu uistinu nije mogao učiniti boljeg izbora, kad je za svog pitomca u spomenutom cilju, izabrao baš Mustafu Kamarića, prvog muslimana, a za sa sad još i jedinog koji je odnio nagradu na pravnom fakultetu u Beogradu i to u dva maha.

Uvjereni smo, da će Kamarić na univerzitetu u Kairu uspjeti isto onako kao i u Beogradu. Odlazeći sa jakom opštom naobrazbom i stručnom pravnom spremom po završenom pravnom fakultetu u Beogradu, on će uspjeti da vrijeme svojih novih studija u cilju specijalizacije, najracionalnije iskoristi.

U to ime, mi mu želimo sretan put u Egipat, sa željom da i u Kairu bude među prvim, kao i u Beogradu i da nam se povрати sa jakom spremom u šerijatu, u što ne sumnjamo”.

Tekst je potpisao Hajrudin Bujukalić, student šumarstva.

Po završetku studija na Pravnom fakultetu u Beogradu, Mustafa Kamarić

se zaposlio, prvo kao političko-upravni pripravnik u Ministarstvu unutrašnjih poslova – upravno odjeljenje, a odlukom ministra unutrašnjih poslova od 31. avgusta 1936. godine „upućen je privremeno na rad u Državni savet”. Na ovu dužnost stupio je 17. septembra 1936. godine. Kamarić je odlukom ministra unutrašnjih poslova od 14. septembra 1938. godine postavljen za pisara Državnog saveta VIII položajne grupe. Rješenjem Zamjenika komesara Ministarstva pravde od 23. avgusta 1941. godine, donijetim na osnovu čl. 5 Odluke Savjeta komesara od 13. juna 1941. godine, sekretar Državnog saveta Mustafa Kamarić „stavljen je na raspoloženje” a 30. septembra je razriješen dužnosti u Državnom savetu. Iz Beograda se vratio u Gračanicu, gdje se počeo baviti advokaturom.

Tokom boravka u Beogradu Kamarić je više puta biran za člana Upravnog odbora Kulturno-socijalne sekcije Beogradskog Gajreta Osman Đikić. Članovi Upravnog odbora Kulturno-socijalne sekcije birani su svake godine. Tako je na Skupštini Upravnog odbora „Beogradskog Gajreta”, održanoj 8. februara 1940. godine, Kamarić izabran za člana knjižničara. Ostali članovi bili su: Ahmed Kemura, predsjednik, Husnija Kurt, potpredsjednik, Edib Hasanagić, sekretar, Šerif Adžemović, blagajnik. I naredne, 1941. godine, na sjednici Upravnog odbora Društva, koja je održana 26. januara, za člana je izabran Mustafa Kamarić, dok su ostali članovi bili: Husnija Kurt, Ahmed Kemura, dr.

Salih Udžvarlić, Hakija Agić, Muhamed Hadžić, Mustafa Kamarić, Midhat Šamić, Adem Kamenica, dr. Mehmed Begović i Ibrahim Muhamedagić.

KONFERENCIJA MUSLIMANSKE OMLADINE

U organizaciji Kulturno-socijalne sekcije 'Beogradskog Gajreta' održana je 1. i 2. februara 1939. godine Konferencija muslimanske omladine. Konferencija je održana u dvorani Doma 'Beogradskog Gajreta', a okupila je predstavnike muslimanske inteligencije iz cijele zemlje. Ovu Konferenciju sazvala je Kulturno-socijalna sekcija 'Beogradskog Gajreta' „u cilju da se rasprave mnogi aktuelni problemi, koji treba da se rješavaju u interesu najširih muslimanskih masa u našoj zemlji. Ovi problemi spadaju u red opštih naših problema, koji nisu čisto muslimanski, već su to podjednako problemi sela i seljaka u mnogim našim krajevima. To su uglavnom nepismenost u velikom procentu, velika kulturna zaostalost i tako dalje”.²

Na Konferenciji je podnijeto nekoliko saopštenja, zatim usvojena rezolucija koja predstavlja zajedničko mišljenje omladine po svim aktuelnim pitanjima. Tom rezolucijom je istovremeno donijet program rada na ekonomskom, kulturno-prosvjetnom i socijalnom podizanju muslimanskih slojeva.

Konferenciju je otvorio Ahmed Kemura, koji je u kratkom govoru pozdravio prisutne muslimanske intelektualce iz unutrašnjosti i Beograda. Poslije

toga izabrano je predsjedništvo konferencije. Za predsjednika je izabran Ahmed Kemura, privatni činovnik iz Beograda, za potpredsjednike dr. Mehmed Begović, vanredni profesor Univerziteta iz Beograda i Šefkija Kapidžić, advokat iz Novog Pazara, za sekretare su izabrani Ejub Hasanović i Šefkija Puzić, studenti prava, Fadila Arnautović, studentkinja filozofije i Adem Kamenica, poslovni sekretar Ferijalnog saveza iz Beograda. Predsjedavajući Kemura je pročitao pozdravnu depešu upućenu NJ. V. Kralju Petru II, čiji je tekst primljen aklamacijom uz povike: „Živio Kralj!”

Kemura je zatim iznio program rada Kulturno-socijalne sekcije 'Beogradskog Gajreta' i govorio o pripremama za ovu konferenciju koja ima informativni karakter.

Poslije toga govorio je student Filipović, koji je pozdravio prisutne u ime studenata-pitomaca Doma.

Prvo saopštenje na ovoj Konferenciji podnio je upravo Mustafa Kamarić, činovnik Državnog savjeta, koji je govorio o muslimanima naše zemlje, a posebno u Bosni i Hercegovini, u svjetlu mnogobrojnih statističkih podataka.

Kamarić je u svom referatu iznio podatke o broju stanovnika u zemlji, posebno muslimana u Bosni i Hercegovini od prvog popisa stanovništva 1879. godine pa do poslije rata, a zatim i statističke podatke koji se odnose na problem populacije, cifre nataliteta i mortaliteta i dr. U brojevima je prikazao kretanje kriminaliteta, zatim prosvjetno stanje,

2 Juče je počelo zasedanje muslimanske školovane omladine, „Politika”, br. 11020, 2. februar 1939, 6.

pri čemu je iznio naročito interesantne podatke. Između ostalog, on je iznio podatke koji daju vrlo poražavajuću sliku o učešću muslimana u visokim državnim institucijama. Prema tim podacima „u svim građanskim školama u zemlji ima svega 1723 učenika muslimanske vjere, a u svim gimnazijama u zemlji od svega 110.000 učenika ima 2633 učenika muslimanske vjere. Najteža situacija je u učiteljskim školama u kojima u cijeloj zemlji ima svega 38 učenika muslimanske vjere”. Govoreći o broju studenata na svim našim univerzitetima, konstatovao je „da ih je bilo godine 1934/35. svega 238 muslimanske vjere. Od 4485 nastavnika srednjih škola ima svega 56 nastavnika muslimanske vjere”.³

Poražavajući su bili i podaci o učešću muslimana u privredi, koji su odražavali stvarno stanje njihovog položaja u Jugoslaviji.

„Od 3054 industrijska preduzeća ima ih svega 36, čiji su vlasnici muslimani, a od toga su 19 strugare, sedam ciglana, dvije tekstilne industrije i tako dalje, sve sa neznatnim kapitalom. Od otprilike 10.000 zadruga u cijeloj zemlji čisto muslimanskih zadruga nema ni 30 sa svega oko 3.500 članova. Postoji još nekoliko rudarskih zadruga u Bosni, u kojima je učlanjeno 2.000 članova muslimana”.⁴

Na kraju je iznio podatke o imovini bosanskih vakufa (zadužbina). Na osnovu statističkih podataka koje je sakupio, iznio je zaključak da stanje vakufa nije

onako zadovoljavajuće „kao što se to obično pronosi”.

U diskusiji koja je vođena nakon izlaganja Kamarića mnogi mladi muslimanski intelektualci, koji su stigli sa terena, iznosili su podatke i davali primjedbe, dopunjavajući referenta. Između ostalih, u toj diskusiji su učestvovali Salihagić iz Banja Luke, Oraovac iz Sarajeva, Kurtagić iz Zagreba, Sarić i dr. Udžvarlić iz Beograda, Mušić iz Sarajeva, Lakišić sa Cetinja, dr. Brkić iz Jajca i drugi.

U nastavku zasjedanja prvog dana Konferencije referate su podnijeli profesor Šefkija Bubić iz Sarajeva *O privrednom osposobljavanju muslimanskog podmlatka*, i inženjer Hajrudin Bujukalić, *O ekonomskom položaju seljaka muslimana*.

Poslije ovog referata otvorena je diskusija koja je trajala vrlo dugo. U toj diskusiji su iznesene još mnoge nove činjenice koje osvjetljavaju ovaj problem. U diskusiji su, između ostalih, učestvovali dr. Čemerlić, docent šerijatske akademije iz Sarajeva, studenti Tupara i Bušatlija, dr. Udžvarlić iz Beograda, gđica Šerbić, studentkinja medicine, Kurtagić iz Zagreba i drugi.

Vratio se iz Beograda u Gračanicu, gdje se počeo baviti advokaturom.

UMJESTO ZAKLJUČKA

U prvoj polovini dvadesetog vijeka, između dva velika svjetska rata, za vrijeme Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, u Beogradu je formirano i djelovalo huma-

3 Isto.

4 Isto.

nitarno, kulturno i obrazovno društvo „Beogradski Gajret Osman Đikić”. Kao što je osnivanje sarajevskog *Gajreta* 1903. godine značilo epohalan događaj u historiji bosansko-hercegovačkih Bošnjaka i početak akcije za njihov kulturno-prosvjetni preobražaj, od nemale važnosti za bošnjački svijet u Bosni i Hercegovini je osnivanje „Beogradskog Gajreta”. Zaslugom sarajevskog *Gajreta* prokrčen je put školovanju bosansko-hercegovačkih Bošnjaka i omogućeno da se pod teškim uslovima obrazuje u raznim srednjim, stručnim i visokim školama kao i u savremenim zanatima nekoliko hiljada Bošnjaka. „Beogradski Gajret”, pak, nastavio je kulturno-prosvjetnu misiju sarajevskog *Gajreta*, i omogućio da jedan broj te omladine, naročito one ženske,

nastavi i završi univerzitetske studije, posebno od 1932. godine, kada je za te potrebe sagrađen *Gajretov* studentski Dom u Beogradu, kroz koji je prošlo nekoliko stotina studenata, uglavnom Bošnjaka. Veliki je broj uglednih Bošnjaka iz kulturnog, političkog, naučnog i književnog života koji su studirali na nekom od fakulteta u Beogradu a stanovali u *Gajretovom* studentskom Domu. Pomenut ćemo ovom prilikom neka od tih imena: Meša Selimović, Ćamil Sijarić, Midhat Šamić, Midhat Begić, Mehmed Begović, Rifat Burdžović Tršo, Džemal Bijedić, Hasan Brkić, Hamdija Ćemerlić i mnogi drugi. Pitomac Beogradskog *Gajreta* Osman Đikić bio je i Mustafa Kamarić, o kome je riječ u ovom radu.

SUMMARY

MUSTAFA KAMARIĆ – “A STUDENT OF GAJRET”

The establishment of the Sarajevo Gajret in 1903 marked a monumental event in the history of Bosnian-Herzegovinian Bosniaks and the beginning of their cultural and educational transformation. Equally important for the Bosniak community in Bosnia and Herzegovina was the founding of the “Belgrade Gajret.” Thanks to the Sarajevo Gajret, a path was cleared for the education of Bosnian-Herzegovinian Bosniaks, enabling thousands to be educated in various secondary, vocational, and higher education institutions, as well as in modern trades under challenging conditions. The “Belgrade Gajret,” in turn, continued the cultural and educational mission of the Sarajevo Gajret, allowing many young people, especially women, to pursue and complete their university studies. This was particularly true after 1932 when the Gajret Student Dormitory was built in Belgrade, through which several hundred students, mostly Bosniaks, passed. Many prominent Bosniaks from cultural, political, scientific, and literary life studied at various faculties in Belgrade and resided in the Gajret Student Dormitory. Notable names include Meša Selimović, Ćamil Sijarić, Midhat Šamić, Midhat Begić, Mehmed Begović, Rifat Burdžović Tršo, Džemal Bijedić, Hasan Brkić, Hamdija Ćemerlić, and many others. Among the students of the Belgrade Gajret was Osman Đikić, as well as Mustafa Kamarić, the subject of this paper.

1939

6

ЛУЧЕ ЈЕ ПОЧЕЛО ЗАСЕ- ДАЊЕ МУСЛИМАНСКЕ ШКОЛОВАНЕ ОМЛАДИНЕ

На овом састанку треба да се расправе многи актуелни проблеми

Јуче пре подне у дворани дома Богородског Гajрета „Осман Ђикић“ отпочело је конференцијско представничко школовање муслиманске омладине из целе земље. Ову конференцију сазвао је Социјално-културна секција Богородског Гajрета „Осман Ђикић“ у циљу да се расправљају многи актуелни проблеми, који треба да се решавају у интересу наших муслиманских маса у нашој земљи. Ови проблеми спадају у ред општих наших проблема, који нису чисто муслимански, већ су то подложни проблемима сави и савеза у многим нашим крајевима. То су углавном неинтеграција у великом проценту, велика културна заосталост и тако даље.

Конференцију је отворио г. Ахмед Кемурџа, који је у кратком говору поздравно прихватио муслиманског представника из унутрашњости и из Београда. После тога изабрано је претседништво конференције. За претседника је изабран г. Ахмед Кемурџа, приватни ученик из Београда, на потпретседнике г. г. др. Мухамед Петковић, ванредни професор Универзитета из Београда и Шефиджа Кашић, адвокат из Новог Пазара, за секретаре су изабрани г. г. Ђузуб Хасановић и Шефиджа Пушаћ, студенти права, гга. Фадлага Адиповић, студентка физикохимije и г. Адем Каменица, пословни секретар Фериканског савеза из Београда.

Пошто је изгубио претседничко место, г. Кемурџа је предочено конференцији и прочита поддржану деценију И. В. Краља Петру II, чији је текст прилазио александарској ујенику „Јанко Краљ“. После тога г. Кемурџа је одржао говор у коме је на првом месту одео призивање културним друштвима, свомејском „Гajрету“, Народној ујаници и „Богородском Гajрету Осман Ђикић“. Затим је он изнео реч Културно-социјалне секције „Богородског Гajрета Осман Ђикић“, говором детаљно о свима припадним проблемима, који су претходили овој конференцији. Истакло је да ова конференција има на првом месту и још увек само информативни карактер. Г. Кемурџа је уkratko призвао сва четири реферата, који су стављени у програм ове конференције.

После тога говорно је студент г. Филиповић, који је поздравно прихватио у име студентског патронажа Дома Претседничког г. Кемурџа потом је доо три реферата г. Муслима Камарићу, чиновнику Државног савета, који је у свом реферату призивао муслимане у нашој земљи, а нарочито у Босни и Херцеговини у светлости многобројних статистичких података.

Г. Камарић је у свом реферату изнео цифре о броју становништва, специјално о броју муслимана у Босни и Херцеговини од првог пописа становништва 1878 године на до после рата. Затим је изнео статистичке податке који се односе на проблем популације, цифре natalитета и mortalитета и тако даље. У бројцима је призивао кретање кријаналитета, затим просветно стање, при чему је изнео нарочито интересантне податке. Између осталог он је изнео да у свима грађанским школама у земљи има свега 1723 ученика муслиманске вере, а у свима грађанским у земљи од свега 110.000 ученика има 2923 ученика муслиманске вере. Патама ситуација је у ученишким школама у којима у целој земљи има свега 33 ученика муслиманске вере. Ипак је и поднео о броју студената на свима нашим универзитетима, на је констатовано да их је било током 1928/1929 свега 223 муслиманске вере. Од 4455 наставника средњих школа има свега 56 наставника муслиманске вере.

Затим је г. Камарић изнео статистичке податке о учешћу муслимана у привреди. И у том погледу призивао нису никога повољно. Он 3004 индустријска предузећа има их свега 36, чим су власници муслимани, а од тога су 19 ствари, свих петнаест, две текстилне индустрије и тако даље, све са веома малим капиталом. Од отворених 10.000 задруга у целој земљи чисто муслиманских задруга нема ни 30 са свега око 3.500 чланова. Послеј још неколико рударских задруга у Босни, у којима је учествовао 2.000 чланова муслимана. После тога г. Камарић је изнео статистичке податке о попу-

лицима које изгубио муслимани у државној чиновничкој збирци.

На крају он је још изнео статистичке податке који се односе на животну муслиманску масу (најуглавнија). Том приликом он је, на основу статистичких података који је саставио, дошао до закључка да стање ових маса није онако задовољавајуће као што се то обично претпоставља.

После реферата г. Камарића отпочела је дискусија, која је била веома стварна. Многи млади муслимански интелектуалци, који су стигли са терена, износили су податке и стављали примедбе, допуњавајући реферат. Између осталог у тој дискусији учествовали су г. Салићкић из Ваље Луке, Оравац из Сарајева, Куртавић из Загребра, Садић и др. Ударили из Београда, Мушић из Сарајева, Јакшић са Петова, др. Бркић из Јајца и други.

Заседње је потом закључено у 12.30 часова. У 4 часа после подне заседње је настављено, на је најпре прочитано свој реферат професор г. Шефиджа Буџић о привредном стању муслиманског становништва и иквелеар г. Хадрудин Буџић о реферату о економском положају муслиманске масе. По тим рефератима вођена је општа дискусија, која је трајала до 8 часова навече. Заседње се завршава у 11. М. К.

Чајанка Материнског удру- жења у просторијама Дру- штва пријатеља Французе

Јуче после подне Материнско удружење приредило је своју другу чајанку, чије је мист прикоч нашој остваривању друштвених циљева, који ово удружење са почетком активнишћу спроводи већ преко 30 година.

Ова прва већа чајанка, која је приредена у просторијама Друштва пријатеља Французе, приредила је велики број мултиплицираних чланова из Београдског друштва.

Госте је дочекивала почасна претседница, гга. Краљевског Намесника г. др. Иво Перковића, са управним одбором Удружења. Добродошлицу, затим пригоспозовали су: председник гга. Намесника г. др. Иво Перковића, гга. Ангуста Стојанковић, гга. Радошковић, студента румунског министарства иностраних послова, који дошли у поздравној посети Београду, гга. Драгиња Јеленић, министа финансија, гга. Стевица Ђурић, министа унутрашњих послова, гга. Милутин Недељковић, министа војне и морнарице, гга. генерала г. Никола Христића, гга. Ангуста И. В. Краља, аели Камелија, студента италијанског просветног нашој Двору, као и гга. мањарског и чешкословачког посланика на нашој Двору, шеф кабинета Министарства иностраних послова г. др. Драгач Потоћ са њом и њим великог личности, нарочито гга. из Београдских женских хуманих Друштava.

У току добродошлице чајанке одржан је биса, који су извршиле чланице удружења Материнског удружења, на чему са почастицом претседничком речом Намесника г. др. Иво Перковића.

За време чајанке, која је протекала у врло пријатној атмосфери, изнети су уговорни који су поклоњено чланицама удружења. Међу осталима нарочито су се изнети у постојану гга. Намесника г. др. Иво Перковића и то једна реч о италијанског постојана и једна стаклена статуа која претставља материнство.

Рођендан г. Рузвелта

Бујорје, 1 фебруара
Анго Јавава
Јуче је у целој земљи прослављен 57 рођендан г. Рузвелта. Приредбе су, по обичају, свечаности, на којима се скупљају једни велики капази за борбу против децеј парализе. Претседник г. Рузвалт прославно је тај дан у почетку своје породице и одржао је говор преко радија, у коме је изгубио амек на борбу против децеј парализе.

„У позадини“ од Мирослава Фелдмана

У јучерашњем приказу драма г. Фелдмана прославно је приликом пре тога две вечерице. И то после трет

Politika, Beograd, br. 11020, 2. 2. 1939., str. 6